

TÜRKİYE BÜYÜK
MİLLET MECLİSİ BAŞKANI

**NUMAN
KURTULMUŞ:**

**Sivil,
Demokratik,
Kuşatıcı,
Özgürlükçü Bir
Yeni Anayasa
Olsun İstiyoruz**

SÖYLEŞİ: BURHANETTİN DURAN

Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni döneme 1 Ekim'de başlıyor. En büyük gündemi ise yeni sivil anayasa hazırlıkları. Hem gündemin sıcaklığıyla hem de dönemin tazeliğiyle anayasa çalışmalarını ve Meclis'i, yetkili ilk isim olan Meclis Başkanımız Numan Kurtulmuş ile konuştuk. Sayın Kurtulmuş, Meclis takvimine dair açıklamalarının yanı sıra dış politika gündemindeki Rusya, İsveç ve Afrika başlıklarına ilişkin görüşlerini de bizimle paylaştı. *Kriter* ailesine vakit ayırarak sorularımızı cevaplayan Sayın Meclis Başkanımıza teşekkür ediyoruz.

Yeni dönem 1 Ekim'de başlayacak. Meclis takvimine bakarsak gündemdeki ana başlıklar neler? Yeni dönemde meclis çalışmaları hangi konular üzerinde yoğunlaşacak?

Her şeyden önce darbe anayasasından kurtularak, yeni ve sivil bir anayasa hazırlamak Meclisimizin başlıca görevlerindedir. Anayasa hocalarımızdan rahmetli Selçuk Özçelik'in dediği şekliyle; "Kışilerde enfarktüs ne ise, devletlerin esas teşkilatlarında darbe de odur." Bir devletin esas teşkilatı, yani anayasası, milletin ruhunu, iradesini ve yetkisini aksettirmelidir. Kurucu gücü, millet ve milletin vekillerinden müteşekkil meclis olan bir anayasa, aynı zamanda toplumsal bir konsensüs, toplumsal bir sözleşme anlamını taşır.

Dolayısıyla milletin devre dışı bırakıldığı anayasaya yönelik darbeler, aynı zamanda millete ve demokrasiye karşı işlenmiş apaçık suçlardır.

1982 Anayasası sancılı ve kanlı bir dönemin sonucudur. "Şartların olgunlaşması" beklenirken 5 bin civarında insan terör eylemlerince katledilmiş, ardından darbe sonrası cezaevlerinde yaşanan ağır işkenceler, akla hayale, insanlığa sığmayacak muameleler, göstermelik yargılamalarla halka ağır bedeller ödetilmiştir. Biz, 12 Eylül darbesinin bu ağır ve karanlık yükünü, yani 1982 Anayasasını, Cumhuriyetimizin 100. yaşında, TBMM olarak, milletimizin sırtından hep birlikte indirmeye kararlıyız.

Türkiyemizin temel kuruluş felsefesine, medeniyet değerlerine ve halkımızın güçlü ve güvenli bir

gelecek inşa etme idealine yaraşır, vatandaş ve birey odaklı yeni bir anayasayı hedefliyoruz. Sivil, demokratik, kuşatıcı, özgürlükçü bir yeni anayasa olsun istiyoruz. Millet tarafından hazırlanan, ruhunda milli irade bulunan, esasını milli egemenlik fikrinden alan, bir toplumsal sözleşme mahiyetinde, yeni bir anayasayı amaçlıyoruz. Toplumun tüm kesimlerince benimsenebilecek, şeffaf ve katılımcı bir anayasa olmalı diyoruz. Hasılı; toplumun her kesimi için güvenceli, hak ve özgürlükleri teminat altına alan, coğrafi bütünlüğümüzü, siyasi birliğimizi koruyan, bağımsızlığımızı kurum ve kurallar düzeyinde güçlendiren, yeni bir anayasayı hedefliyoruz...

Bu noktada 28. dönem TBMM mensubu tüm milletvekillerimizle ahenk içinde gayretli bir çalışma ile Cumhuriyetimizin 100. yılına yaraşır ve darbe lekesiyle lekelenmemiş, yeni ve sivil bir anayasayı hazırlamak, boynumuzun borcudur. Bunu "Türkiye Yüzyılı"nın en önemli adımlarından birisi olarak, hep birlikte başaracağız!

Ayrıca Cumhuriyetimizin 2. asrının ilk meclisine, yani 28. Yasama Dönemine yakışacak bir diğer başarı ise yeni bir iç tüzük yapmaktır.

YENİ DÖNEMDE HAYATI SORUMLULUKLARIMIZ VAR

Milletvekillerinin ve Meclisin saygınlığını artıracak, yasama kalitesini iyileştirecek, farklı seslerin daha fazla ifade edilmesini sağlayacak, hızlı ve etkin bir çalışma imkanına zemin hazırlayacak yeni bir iç tüzük çalışması, yeni

dönemde hayati bir sorumluluk olarak önümüzde duruyor.

Diğer önemli bir konu ise İsveç'in NATO'ya girip girmemesi konusunda Meclisimizin vereceği karardır. İsveç'in NATO'ya katılımına ilişkin protokol, Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile TBMM Başkanlığı'na sunulacak. Cumhurbaşkanlığı'nın tezkereyi iletmesi sonrasında Meclis Başkanlığı, tezkere'nin kanun teklifi mahiyetinde gündeme alınması için, TBMM Dışişleri Komisyonu'na gönderecek. Sonrasında, TBMM Genel Kurulu'na sevk edilecek. 31 Mart'ta Finlandiya'nın NATO'ya katılım protokolü onaylanmıştı. Gelişmelere bakarak Meclisimiz kararını verecektir. Sayın Cumhurbaşkanımızın TBMM vurgusu, hem meclisimiz adına çok değerlidir, hem de halk iradesine dayalı bir demokrasi olduğumuzun en güçlü göstergelerindedir.

Türkiye'nin destek ve onayı ile NATO'ya alınmayı bekleyen İsveç makamlarının, hem Türkiye düşmanı terör örgütlerine, hem de İslam'ın kutsal kitabına hakaret eden ırkçı İslam düşmanı saldırganların eylemlerine defalarca polis himayesinde göz yumması anlaşılabilir değildir.

GELECEĞİN ANAYASASI İÇİN BİRLİKTE ÇALIŞMALIYIZ

Ülkenin en önemli başlıklarından biri olan anayasa çalışmalarında bu dönem nasıl bir yol izlenecek? Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın her zaman liste başında tuttuğu sivil anayasa hedefi artık hayata geçirilecek mi? Yol haritası belirlendi mi?

1982 Anayasası sancılı ve kanlı bir dönemin sonucudur. "Şartların olgunlaşması" beklenirken halka ağır bedeller ödetilmiştir. Biz, 12 Eylül darbesinin bu ağır ve karanlık yükünü, yani 1982 Anayasasını, Cumhuriyetimizin 100. yaşında, TBMM olarak, milletimizin sırtından hep birlikte indirmeye kararlıyız.

Aslında yeni anayasa talebi yeni bir talep değildir. 1982 Anayasasının yürürlüğe girişinden itibaren seslendirilen sivil ve demokratik bir anayasa talebiyle toplumsal eleştiriye tabi tutulmuştur. Bugüne kadar 19 kez ve 184 ayrı konuda, değişikliğe zaten uğramıştır. Tüm bu tadilatlar, aslında toplumun ihtiyaç ve taleplerini karşılamak için gerçekleşmiştir, bununla beraber yeni ve sivil bir anayasa talebi ısrarla devam etmektedir.

Bir ülkenin siyasi topografyasını ve demokratik düzeyini belirleyen temel metinler; anayasa, meclis iç tüzüğü, seçim yasası ve siyasal partiler kanunudur. Kanun metinlerinin içerikleri ve kullandıkları dil elbette önemlidir ama esas olan o metinlerin ruhudur. Bu bağlamda 1982 Anayasası, 80 darbesinin tüm baskıcı ve karanlık ruhunu yansıtmaktadır. Mesela soruyorum size; “Devletin, milleti ve ülkesiyle bölünmez bütünlüğü” ne demektir? Bu anayasa millet için değil midir? Öyleyse niçin şöyle olmasın: “Milletin, devleti ve ülkesiyle bölünmez bütünlüğü”.

Anayasa tartışmaları doğru iklim, doğru zemin ve doğru yöntemlerle, TBMM öncülüğünde gerçekleşmelidir. 12 Eylül anayasasının ağır yükünden kurtulmak, gelecek nesillere karşı sorumluluğumuzdur, bir fantezi değildir.

Çerçeve oluşturup anayasa yapım süreci ile ilgili siyasal iklimin oluşmasını sağlamalıyız. Üniversiteler, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları da bu süreçte katılım sağlamalıdır. Yeni ve sivil anayasa, 28. Dönem TBMM'nin, “Türkiye Yüzyılı” hedefi için temel sorumlulukların ve boynumuzun borucudur. Bu mesele, siyasal gündelik tartışmaların ötesinde, Türkiye gündemi olarak

Türkiyemizin temel kuruluş felsefesine, medeniyet değerlerine ve halkımızın güçlü ve güvenli bir gelecek inşa etme idealine yaraşır, vatandaş ve birey odaklı yeni bir anayasayı hedefliyoruz. Millet tarafından hazırlanan, ruhunda milli irade bulunan, esasını milli egemenlik fikrinden alan, bir toplumsal sözleşme mahiyetinde, yeni bir anayasayı amaçlıyoruz.

ele alınmalıdır. Yeni anayasa partilerin değil, milletin anayasası olarak geniş mutabakatlı bir toplum sözleşmesi mahiyetinde olmalıdır.

12 Eylül, 28 Şubat, 27 Nisan, 15 Temmuz birbirinin devamı niteliğinde olan darbe ve kalkışmalardır. Millet iradesi değil, seçkinlerin iradesi devreye girmiştir, seçilmişler değil sivil ve askeri bürokrasi söz sahibi olmuştur. 15 Temmuz darbe ve işgal girişimindeki milli direniş, darbelere son vermiştir. Şimdi darbe geleneğine güç veren 12 Eylül anayasasından kurtulma vaktidir.

Yeni anayasanın özellikleri şunlar olmalıdır; ruhu, içeriği ve dili ile yeni bir anayasa... Milli iradenin, milli egemenliğin izdüşümü olarak sivil bir anayasa... Hak ve özgürlükleri teminat altına alan özgürlükçü bir anayasa... Tüm kesimlerce benimsenecek, kuşatıcı, katılımcı, çoğulcu bir anayasa... Medeniyet değerlerimize ve gelecek hedeflerimize uygun, birey odaklı bir anayasa...

MİLLETVEKİLLERİ DİYALOG İÇİNDE OLMALI

Anayasa çalışmalarında partilerin aldığı tavır ve konuya bakış açıları önemli bir etken durumunda. TBMM Başkanı olarak siyasal partilerin nasıl bir tutum içinde olmalarını beklersiniz?

Meclis açış konuşmamızda altını çizerek belirtmiştim, 28. Dönem TBMM, çok sesli, çok sayıda partinin yer aldığı, demokratik temsil noktasında geniş bir milli çatıdır. Toplumun aynası olarak her bir vekilin varlığı, sesi, yönetsel katkısı, nefes alan bir demokrasimiz olduğunun en büyük delilidir.

Demokrasilerde, uzlaşa ve ortak anlayış esastır. Kişiler geçici, müesseseler ise devamlıdır. Her birimiz faniyiz, ama tüm çabamız devletimizin kıyamete kadar adalet ve selamet üzere bekasını sağlamaktır. Unutmayalım ki; millet varlığını devam ettirebilme-

nin ve demokratik müesseseleri ayakta tutabilmenin imkanı, ancak ipotek altına alınamayacak milli iradeyle gerçekleşir.

İnsan aslında sözleriyle ve hareketleriyle insandır. Milletvekilleri olarak her birimiz bu anlamda sözlerimize, hareketlerimize dikkat ederek ve milletin bize vermiş olduğu vekâlet sorumluluğunu gerçekten en iyi şekilde yerine getirerek, milletvekilliğinin itibarını artırmak sorumluluğundayız. Milletvekilliğinin itibarının da yükselmesi demektir. Her birimiz Meclisin mehabetini koruyacak, milli amaçlar peşinde gerektiğinde aynı idealde birleşecek, ama her halükarda yarışan ve çelişen fikirlerimizi milli amaçlar doğrultusunda bütünleştireceğiz. Yasama kalitesinin artmasını hedefliyorsak sürekli diyalog içinde olmamız gerekiyor.

“Barika-i hakikat müsademe-i efkârdan doğar” yani; hakikatin kıvılcımları fikirlerin çarpışmasından ortaya çıkar. Bu Meclisin hakikatin kıvılcımlarını oluşturacak ve karşılıklı olarak müzakerelerle en hayırlı sonuçları ortaya çıkaracak bir Meclis olmasını canı yürekten temenni ediyorum.

Yeni anayasa çalışmalarında da, önyargısız, yapıcı, kuşatıcı bir anlayışla güçlü bir diyalog zemininde sonuç alabileceğimizi ümit ediyorum.

MİLLETİMİZİN TEMSİLİNİ YÜZ AKIYLA YAPMALIYIZ

2011 tecrübesini de dikkate alarak, Meclis Başkanlığının kurumsal olarak, nasıl bir kolaylaştırıcı rol üstleneceğini düşünüyorsunuz?

Bahsettiğiniz 24. Dönem TBMM Başkanımız Sayın Cemil Çiçek başkanlığında yürütülen anayasa uzlaşma komisyonu faaliyetleridir sanırım. O dönemde, 177 maddelik bir metin ortaya çıkmıştı. Bu metinden bir anayasa taslağı çıkartabilmek amacıyla 2. müzakerelere başlanmıştı. Hatta bazı maddeler için komisyon 3. müzakerelerdeydi. 48 maddede tam mutabakat sağlandığını, 129 maddedeysse siyasi partilerin çeşitli şerhleri olduğunu biliyoruz. Yeni anayasa çalışmaları çerçevesinde atılan adımları biliyor ve her bir çabayı, Türk demokrasisinin anlamlı birikimi olarak görüyoruz. Bunların her biri, Meclisimiz adına başkanlığımız adına önemli tecrübelerdir. Demokratlığa dair tecrübemiz, hür düşünceye olan saygımız, insan onurunu önceleyen siyasi bakışımız ve milli duruşumuzla, yeni anayasa çalışmalarında tüm farklı kesimlerle birlikte çalışmaya hazırız... İdeal bir anayasayı özetlemek gerekse, “devlet adaleti sağlamakla yükümlüdür” cümlesi yeterlidir ve bu yeni anayasanın ruhu olmalıdır.

Diğer taraftan her ne kadar değişiklikler yapılmış olsa da Meclis hala 1973 tarihli bir İç Tüzük ile faaliyet gösteriyor. Cumhurbaşkanlığı sistemiyle uyumlu ve TBMM'nin yasama kapasitesini güçlendirecek

yeni bir iç tüzük hazırlanmasına ilişkin herhangi bir çalışma varmı?

28. Dönem TBMM'nin, ayrı bir önemi var, çünkü cumhuriyetimizin 100. yılının meclisiyiz ve bu Meclis ile Cumhuriyetimizin ikinci asrına geçeceğiz. Meclisin yasama kalitesini artıracak, çalışmasını kolaylaştıracak, verimini ve etkinliğini artıracak bir Meclis iç tüzüğü artık şarttır. Milletvekillerimizin ve Meclisimizin itibarını yükseltecek, Türk siyasetinin vitrini Meclis Genel Kurulu'nu gereksiz kısır tartışma ve kavgalardan kurtaracak, insani kurallar çerçevesinde bir çalışma sistemini hep birlikte kuracağımız bir iç tüzük olmasını isterim. Farklı seslerin daha çok işitilebileceği, komisyonların daha etkili çalışabileceği, milletimizin temsilini yüz ağıyla gerçekleştirebilecek bir sistemi, öyle zannediyorum ki meclisteki tüm partiler de istemektedir.

GÜNCEL İHTİYAÇLARA CEVAP VERECEK YÖNETİM

Sivil anayasa ihtiyacı diyoruz. Diğer tarafta da Cumhurbaşkanlığı sisteminin getirdiği pek çok yenilikler var. Yeni bir seçim dönemine de girerken sistemde iyileştirmelerin yapılması, gerekli düzenlemelerin yapılması konusunda anayasal ya da yasal düzlemde ne gibi planlamalar yapılmalı?

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini en iyi şekilde uygulayarak hizmet odaklı kamu yönetimi ilkesini devam ettirmek istiyorsak, hatta bunun daha da mükemmelleşmesini istiyorsak, yeni reformlara açık olmamız gerekiyor. Güncel ihtiyaçlara cevap verecek bir yönetim, kuşkusuz milletimizin yararınadır. Milletimiz tarafından benimsenmiş hükümet sisteminin uygulamaları çok yönlü olarak değerlendirilerek, vatandaşlarımızın kamu hizmetleriyle buluşmasını geciktiren veya engelleyen noktalar aslında tespit edilmişti. Siyasette amacımız hizmettir, hizmet odaklı

28. dönem TBMM mensubu tüm milletvekillerimizle ahenk içinde gayretli bir çalışma ile Cumhuriyetimizin 100. yılına yaraşır ve darbe lekesiyle lekelenmemiş, yeni ve sivil bir anayasayı hazırlamak, boynumuzun borcudur. Bunu “Türkiye Yüzyılı”nın en önemli adımlarından birisi olarak, hep birlikte başaracağız!

siyasette bürokratik mekanizmalar içerisindeki bazı hantallıklar veya verimi azaltan faktörler gözden geçirilmelidir. Reformların yürütme ve idarenin verimliliğini arttırması temel ölçütlerimizdendir, keza; TBMM sahip olduğu araçları daha etkin şekilde kullanabilmelidir, çoğulcu demokrasinin güçlendirilmesi de reformların temel esaslarındandır.

Toplumda sıkça dile getirilen ve toplumsal rızanın kazanılmasında önemli bir yer tutan "liyakatin", kamu yönetiminin her kademesinde etkin olmasını sağlamak, güçlü bir devlet yapısının temel şartlarındandır.

Yasama ve yürütme arasındaki diyalogun daha güçlü bir hale getirilmesi, demokrasileri geliştirmek için zorunludur. Bu durum, sistemi daha kullanışlı ve etkin hale getirmek için de gereklidir. Bu dönemde, bunu sağlayacak mekanizmaların geliştirileceğini ümit ediyorum. Mesela; yürütme temsilcileri ilgili meclis komisyonlarına giderek, Meclisi rutin olarak bilgilendirebilirler, komisyondaki vekillerle görüş alışverişi yapabilirler. Diyalog, esneklik, çoğulculuk, etkinlik ve verimlilik bağlamında yapılacak reformlar var elbette.

TBMM'nin bu yeni dönemde parlamenter diplomasinin etkinliğinin artırılmasına yönelik önünüzde bir ajanda var mı?

Bütüncül dış politika anlayışımızın, devletler arası ilişkilerdeki çok katmanlı bakış açısı ile parlamenter diplomasinin oluşturduğu imkan ve sinerjiden, başta Türk ve İslam dünyası olmak üzere, Türkiye eksenini tahkim etmek mefkuresi doğrultusunda istifade etmemizi önemli hale getiriyor. Parlamentolar arası diplomasi bugün, Güney Amerika ülkelerinden, Avrupa'ya, Balkanlar'dan Kafkasya'ya, Afrika kıtasındaki ülkelere Asya'daki dostlarımıza ve elbette sınır komşularımızı da dahil ettiğimiz geniş bir periferide işlev görüyor. Bugün özellikle demokratik ülkeler için diplomasinin çok boyutlu bir hale geldiğini görüyoruz. Parlamenter diplomasi, bölgesel ve küresel sorunların çözümü için, uluslararası alanda güvenliğin, barışın, istikrarın ve refahın temin edilmesi noktasında çok önemli katkılar sunmaktadır.

BAKANLARIMIZLA UYUMLU ÇALIŞMA ORTAYA KOYACAĞIZ

Yeni siyasal sistemle birlikte, TBMM'nin etkinliğinin azaldığına yönelik yanlış bir söylem ve algı var. Bu yanlış algıyı düzeltmeye yönelik, 28. dönemde TBMM'nin toplumsal algısının ve etkinliğinin iyileştirilmesi gibi bir hedefiniz var mı?

İşlerimizi en iyi şekilde yaparak Türkiye'yi daha güçlü, daha müreffeh ve dünya üzerinde daha itibarlı bir ülke hâline getirmek, her birimizin vazifesidir. Bunun için önümüzdeki asrın "Türkiye Yüzyılı" olması adına hedeflerimizi, gayelerimizi birleştireceğiz ve ortak çalışma alanlarımızı tespit ederek elimizden gelen bütün gücümüzle mücadele edeceğiz.

Kanun metninin içerikleri ve kullandıkları dil elbette önemlidir ama esas olan o metnin ruhudur. 1982 Anayasası, 80 darbesinin tüm baskıcı ve karanlık ruhunu yansıtmaktadır. Mesela soruyorum size; "Devletin, milleti ve ülkesiyle bölünmez bütünlüğü" ne demektir? Bu anayasa millet için değil midir? Öyleyse niçin şöyle olmasın: "Milletin, devleti ve ülkesiyle bölünmez bütünlüğü".

Demokrasinin gereği olarak güçler ayrımı prensibi, dikkat etmemiz gereken ana kurallardan biridir. Yasamanın, yürütmenin ve yargının birbirinden bağımsız olması, ayrıca güçler ayrımı prensibi bağlamında kendi kuralları içerisinde hareket etmesi doğrudur ama güçler ayrımı, güçler çatışması noktasına gelmeden bir amaç birliği etrafında, milli hedeflerimiz doğrultusunda bütün kurumları mobilize edebildiğimiz bir siyasal zemini de oluşturmalıdır.

Bakanlarımız icra makamında görevlerini titiz şekilde yerine getirirken, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altındaki çalışmalarında, kendileriyle uyumlu, olumlu ama karşılıklı müzakereyle çalışacağız, yeri geldiği zaman Meclisimizin uyarılarını da dikkate alarak yapacakları faaliyetleri olacak, yeri geldiğinde vekillerimizin temsil ettikleri şehrin ihtiyaçları hakkında bakanlarımızdan talepleri olacak. Bunlar için gereğidir ve biz bu dönemde uyumlu bir çalışma ortaya koyacağız.

ULUSLARARASI HUKUK HAREKETE GEÇMELİDİR

Son dönemlerde mukaddes değerlere saldırıların arttığı, Kur'an-ı Kerim yakma olaylarının yaşandığı süreçleri izledik. Dünya genelinde artan bu İslam düşmanı eylemlerin ortaya çıkış sebepleri ne olabilir? İslam düşmanlığıyla mücadele için neler yapılmalı? Sizin ajandanızda buna yönelik bir adım var mı?

Ne yazık ki, Avrupa ülkelerinde bu çirkin saldırılar zaman zaman vuku buluyor. Bazı Batı ülkelerinde bir süredir Kur'an-ı Kerim'e ve Müslümanlığın kutsallarına karşı yapılan hakaretler aleni bir şekilde, polis gözetiminde ve korumasında gerçekleştiriliyor. 2 milyara yakın İslam aleminin inanç değerleri ile alay etmek, insanlıkla alay etmektir. Hatta Müslümanların en önemli günlerinden birisi olan Kurban Bayramı'nda bile,

Müslümanları rencide edecek şekilde Kur'an-ı Kerim'in yakılmasını şiddetle kınıyorum. Bu çirkin işi yapmaya karar verenler, bu uygulamaya göz yumanlar, böylesine İslam karşıtı, Müslümanlık karşıtı, insanlık düşmanı faşist mihraklara zemin hazırlayanlar, aslında insanlık suçunun ortağıdır.

Bugün Batı'da Kur'an-ı Kerim'in yakılması meselesi sadece birtakım faşistlerin, birtakım insanlık düşmanı canilerin, birtakım demokrasi karşıtlarının Müslümanlara yönelik hakareti olarak görülmemelidir. Bu olay, başlı başına insanlığın tamamına karşı işlenmiş açık bir insanlık suçudur.

Bugün buna şu ya da bu siyasi gerekçeyle seyirci kalanlar aslında kendi sonlarını hazırlamaktadır. Avrupa'daki bu ırkçı akımların, İslam düşmanı akımların gelişmesi, Avrupa'nın mutedil ve makul siyaset damarlarını köreltmektedir. Makul ve mutedil siyaset; günden güne şımartılarak yükseltilen, İslam düşmanlığı üzerinden pohpohlanan bu ırkçı,

Bugün Batı'da Kur'an-ı Kerim'in yakılması meselesi sadece birtakım faşistlerin, birtakım insanlık düşmanı canilerin, birtakım demokrasi karşıtlarının Müslümanlara yönelik hakareti olarak görülmemelidir. Bu olay, başlı başına insanlığın tamamına karşı işlenmiş açık bir insanlık suçudur. Bugün buna şu ya da bu siyasi gerekçeyle seyirci kalanlar aslında kendi sonlarını hazırlamaktadır.

demokrasi karşıtı güçlerin esiri ve hatta açık söyleyeyim, bir müddet sonra oyuncağı hâline gelecektir. Bunun için Türkiye'nin, İslam düşmanlığı, yabancı düşmanlığı karşısında ortaya koyduğu insani anlayış, insani yaklaşım, aslında Avrupa halklarının demokratik geleceği bakımından da fevkalade değerlidir.

Avrupa'daki insan hakları ve inanç özgürlükleri konusundaki bütün duyarlı çevreleri seslerini yükseltmeye davet ediyoruz... İnsanlık dışı, Müslümanları düşmanlaştırmaya çalışan bu menfur saldırılar, yapanın yanına kâr kalmamalıdır. Uluslararası camia insanların inanç ve kutsallarına hakaret edilmesine seyirci kalmamalıdır. Uluslararası hukuk harekete geçmelidir. Bu gelişmeleri tabii ki, TBMM'de de değerlendireceğiz ve gerekeni yapacağız.

KÜRESEL ADALETTE YENİ MİMARİ İHTİYACI

Uluslararası sistemde büyük güçlerle ve onların hamle alanları olan ülkelerle gelişen olayları düşündüğünüzde küresel sistemde büyüyen adaletsizlikler karşısında uluslararası çözüm üretilemez durumu her geçen gün azalıyor. Bu gidişatta Türkiye'nin konumunu, önemini ve gerekliliğini nasıl yorumlarsınız? Türkiye olarak ne yapmalı ve ne demeliyiz?

Küresel adaletsizlikler had safhada, buna karşın bu adaletsizliklerin mağduru olan ülkeler de artık seslerini çıkartmaya başladılar. Afrika ülkelerinden yükselen itiraz sesleri aslında mevcut küresel sistemin adaleti tesis edemediğinin açık bir göstergesidir. BM'de, NATO PA'da

(NATO Parlamenterler Asamblesi), Avrupa Adalet Divanı'nda birikmiş birçok rapor, raporlardan daha çok dosya var. Ama sonuç niçin istediğimiz gibi çıkmıyor? Yani neden adaleti tesis edemiyor bu sistem? Artık adalet üretecek yeni bir küresel siyasal mimariye ihtiyacımız olduğu gayet açık!

Sayın Cumhurbaşkanımızın bütün uluslararası platformlarda; "Dünya beşten büyüktür. Daha adil bir dünya mümkündür." diyerek özetlediği yeni, hakkaniyetli ve adil bir dünya kurulması çabasına, bizler de sesimizi yükselterek katıldığımızda, dünyanın dört bir tarafından bunu işiten insanların da bu kervana katılacağı ve yeryüzünde hakkaniyetli, adaletli bir dünyanın kurulması için mücadele edeceği aşikârdır. Türkiye, küresel adalet mimarisinin inşa edilmesi talebinde öncülük yapmaktadır.

İNSANI DİPLOMASİ İHTİYACI

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda bitmeyen gündemin akıbeti sizce ne olur? Bu süreçte tüm dünya etkilendi, bundan sonraki hamlelerde de bizleri nelerin beklediğini bilmiyoruz. Türkiye'nin tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Meseleye sadece Rusya-Ukrayna arasındaki bir savaş olarak bakılmamalı. Aslında bu savaş, Rusya ile topyekun Batı arasında bir savaşın, yeni bir küresel güç çatışmasının başlangıcıdır. Onun için bu çatışma ve gerilimin bir an önce sonlandırılması, he iki tarafın da razı olacağı adil ve kalıcı bir barışın sağlanması, insanlığın selameti bakımından şarttır. Başta bölgesel krizler olmak üzere küresel gıda ve enerji krizleri gibi sonuçların ortaya çıkmasını önlemek Türkiye'nin bu konudaki ana yaklaşımıdır.

Türkiye'nin uluslararası alanda takip ettiği diplomasi -eğer tanımlamak gerekirse- en

başta insani diplomasıdır. Bu kadar çok sorunun, bu kadar çok kargaşanın, çatışmaların, birtakım güç mücadelelerinin olduğu yerde, insanı odaklayan ve insani meseleleri öne çeken bir siyaset izlemezseniz, uluslararası ilişkilerin labirentlerinde kaybolursunuz.

Tahıl koridorunun açık tutulması meselesi Türkiye'nin güçlü inisiyatifleriyle gerçekleştirilen çok önemli bir insani yaklaşımdır. Bu sadece Rusya-Ukrayna arasındaki savaşın dünyaya yükleyeceği ağır bir maliyet değil, aynı zamanda, zaten yoksulluk çeken Afrika ülkeleri başta olmak üzere, dünyanın mazlum halkları için, çok ağır bir gıda krizinin de öncüsü olabilecek bir konuydu... Ama Türkiye, bu meseleyi de siyasi olmanın ötesinde insani bir mesele olarak ele aldı. Burada Cumhurbaşkanımızın yönettiği "liderlik diplomasisi" ve "prensipli müzakereler" yöntemi, dünyada yeni barışın mümkün olabileceği fikrine öncülük etmektedir.

AFRİKA'YA DOSTLUK ELİMİZİ UZATIYORUZ

Afrika'da güç mücadelesi devam ediyor. Darbelerle hareketlenen bir gündem var. Yaşanan gelişmeler ışığında Afrika için neler söylersiniz? Diğer taraftan Türkiye'nin Afrika ile yoğun ilişkilerinin olduğunu biliyoruz. Türkiye açısından da değerlendirecek olursanız ilişkilerimizi nasıl yorumlarsınız?

Asırlar boyunca Afrika halklarına insanlık dışı muameleleri reva gören, yaptığı işkence, köleleştirme ve sömürgeciliği bile "beyaz adamın yükü" olarak tarif edebilen Batılı ülkelerin temsilcileri, son yükselen itirazlara baktığımızda; "persona non grata" ilan edilmiş durumda. Artık Batı ve Batı'nın sömürge valileri, istenmeyen adam ilan edilmiş durumdadır. Son zamanlarda, art arda pek çok Afrika ülkesinin başta Fransa olmak üzere

eskinin kolonyal patronlarına "artık yeter" demeleri, kıtayı takip eden herkesin zihninde, "Afrika uyanıyor mu?" sorusunu sordurtuyor. Kaldı ki bu sorudaki kaba saba ötekileştirme bile, zihinsel sömürgeleştirmeye tabi olduğumuzu ispat etmiyor mu? Afrika hakikaten uyuyor muydu? Yoksa büyük bir talan mı uğramıştı asırlar boyunca? İnsanları çalınmıştı, madenleri yağmalanmıştı, ne kadar yer üstü ve yer altı zenginliği varsa, beyaz adam tarafından devşirilmişti. Peki bu uyku muydu yoksa çok ağır bir insanlık suçu muydu?

Uygarlık kelimesinin çok politik bir kavram olarak üretilmiş bir niteleme aracı olduğunu düşünüyorum. Neye göre uygar neye göre uygar değil? Sözelimi Fernand Braudel, "*Uygarlıkların Grameri*" adlı eserinde şunu not düşüyor, "*Uygarlık, yeni anlamı içinde kabaca barbarlıkla zıtlasmaktadır. Bir yanda uygar halklar, diğer yanda vahşi, ilkel veya barbar halklar vardır. 18. yy. Avrupa'sında, insanların belli bir kesiminin çok tuttuğu: 'iyi vahşiler' bile, uygar kişiler değillerdir.*"

Şimdi bu çok katmanlı önyargılar ve sömürü birikimleriyle bugünlere gelmiş Batı dünyası, haklı olarak eleştiriliyor, reddediliyor... Afrikalıların protesto pankartlarında "dégagez d'ici" yazılı, "buradan hemen git" diyorlar eski sömürgecilerine...

Bizim ise Afrika'ya ve Afrikalılara yaklaşımımız bambaşkadır. Biz dostluk elimizi uzatıyoruz. Tutun elimizden hep birlikte ayağa kalkalım diyoruz. Birlikte başarmayı, birlikte yükselmeyi, birlikte güçlenmeyi teklif ediyoruz. Onların beşeri ve fiziki zenginliklerine göz koymayı, el koymayı değil, onlarla birlikte adil ve hakkaniyetli yeni bir dünya kurmayı düşünüyoruz.

Türkiye'nin merhamet ve adalet eksenli yaklaşımı Afrika halkları tarafından takdirle karşılanıyor ve Türkiye'nin itibarı yükseliyor. **K**

Meseleye sadece Rusya-Ukrayna arasındaki bir savaş olarak bakılmamalı. Aslında bu savaş, Rusya ile topyekun Batı arasında bir savaşın, yeni bir küresel güç çatışmasının başlangıcıdır. Onun için bu çatışma ve gerilimin bir an önce sonlandırılması, her iki tarafın da razı olacağı adil ve kalıcı bir barışın sağlanması, insanlığın selameti bakımından şarttır.